

- N.B.** 1. All questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks

(A) Select the most appropriate answer from the options given below (Any Ten) 10

1. _____ is a process of estimating future manpower needs of an organisation.
a) Human Resource Accounting b) Human Resource Planning
c) Human Resource Development d) Placement
2. _____ refers to movement of employees from one job to another within the same organisation.
a) Job Design b) Job Analysis
c) Job Rotation d) Performance Appraisal
3. _____ is a type of external source of Recruitment.
a) Campus Recruitment b) Promotion
c) Transfer d) Internal Notification
4. _____ method of Performance Appraisal is conducted by various parties.
a) Role Analysis b) Check List
c) Management by Objectives d) 360 Degree Appraisal
5. _____ refers to setting career goals and the means to achieve those goals.
a) Succession Planning b) Career Planning
c) Counseling d) Future Planning
6. Under _____ method of training an atmosphere is created similar to the work environment.
a) Coaching b) Vestibule
c) Case study d) Simulation
7. _____ is the activity of influencing people to strive willingly for group objectives.
a) Motivation b) Leadership
c) Communication d) Directing
8. According to Need Hierarchy Theory _____ needs are the basic needs of human beings.
a) Psychological b) Physiological
c) Social d) Esteem
9. _____ developed the Expectancy Theory.
a) Victor Vroom b) Peter Drucker
c) Philip Kotler d) Victor Porter

10. Competency refers to knowledge and _____ needed to perform a job effectively.
- a) Opinion
 - b) feelings
 - c) Skills
 - d) prejudices
11. _____ refers to planned elimination of jobs
- a) Termination
 - b) Firing
 - c) Resignation
 - d) Downsizing
12. _____ popularised the concept of learning organisations
- a) Peter Senge
 - b) Peter Drucker
 - c) Collin Senge
 - d) Michael Douglas

(B) State whether the following statements are True OR False: (Any Ten) 10

1. Under traditional Human Resource Management, Human Resource policies are rigid in nature.
2. Human Resource Planning is a one-time activity.
3. E-selection is economical and time saving.
4. Under apprenticeship training, recruits work under senior employees to learn functions of the job.
5. Employee's performance appraisal based on negative factors during work is called as the halo effect.
6. An organisation can implement employee retention policy with proper succession planning.
7. Human relations lead to ineffective motivation of individuals in a given situation.
8. Job safety and Job security are synonymous.
9. Morale is low when employees' attitudes are favorable to attain objectives.
10. Generation Y are also called as Millennials.
11. Excess of work leads to work life balance
12. Technological introductions can lead to downsizing in organisations.

Q.No.2 Answer ANY TWO of the following: 15

- a) Define Human Resource Management. Discuss its functions.
- b) What do you mean by Job Analysis? Describe its Components.
- c) What is Selection? Discuss briefly the process of Selection.

Q.No.3 Answer ANY TWO of the following: 15

- a) Explain the functions of Human Resource Development.
- b) Explain the concept of Performance Appraisal. Discuss its importance.
- c) Discuss the need for implementation of Succession Planning.

Q.No.4 Answer ANY TWO of the following:

15

- a) What is Human Relations? Explain its significance.
- b) What is employee morale? Discuss the factors influencing morale.
- c) Discuss various employee health and safety measures.

Q.No.5 Answer ANY TWO of the following:

15

- a) Explain the role of managers in creating a culture of innovation in the organisation.
- b) Discuss the various patterns of employment in modern times.
- c) What are the different methods of employee empowerment?

Q.No.6 Write short Notes (ANY FOUR)

20

- a) Strategic Human Resource Management
- b) Benefits of Performance Appraisal
- c) Theory X and Theory Y
- d) The concept of Mentoring
- e) International HR practices
- f) Sexual harassment at work place

मराठी भाषांतर

वेळ : ३ तास

गुण : १००

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात

प्र.क्र.१ अ). खालील पर्यायांमधून योग्य पर्यायाची निवड करा. (कोणतेही दहा)

१०

१. _____ म्हणजे एखाद्या संस्थेच्या भविष्यातील मनुष्यबळाच्या गरजांचा अंदाज घेण्याची प्रक्रिया होय.

अ. मानव संसाधन लेखा कार्य

ब. मानव संसाधन नियोजन

क. मानव संसाधन विका

ड. नियुक्ती

२. कर्मचाऱ्यांना त्याच संस्थेत एका कामावरून दुसऱ्या कामावर पाठवणे म्हणजेच _____ होय.

अ. कार्य रचनाकृती

ब. कार्य पृथःकरण

क. कार्य अदलाबदली/फेरबदल

ड. कामगिरी मूल्यांकन

३. _____ हा भरतीचा एक बाह्य स्रोत आहे.

अ. कॅम्पस भर्ती

ब. पदोन्नती

क. बदली

ड. अंतर्गत अधिसूचना/जाहिरात

४. _____ म्हणजे, वेगवेगळ्या व्यक्ती/घटकांद्वारे कामगिरीची मूल्यमापन होय.

अ. भूमिका विश्लेषण

ब. सूची पडताळणी

क. उद्दिष्टानुसार व्यवस्थापन

ड. 360 अंश मूल्यांकन

५. _____ म्हणजे करिअरची उद्दिष्टे ठरवणे आणि ते साध्य करण्याची प्रक्रिया होय.

अ. उत्तराधिकार नियोजन

ब. करिअर नियोजन

क. समुपदेशन

ड. भविष्यातील नियोजन

६. प्रशिक्षणाच्या _____ पद्धती अंतर्गत वास्तव कामाच्या वातावरणासारखे वातावरण तयार केले जाते

अ. वैयक्तिक मागदर्शन

ब. प्रायोगिक पद्धत

क. घटना- प्रकरण अभ्यास

ड. प्रतिसृष्टी

७. म्हणजे, समूहाच्या उद्दिष्टांसाठी लोकांना स्वेच्छेने प्रयत्न करण्यासाठी प्रभावित करण्याची क्रिया आहे.

अ. प्रेरणाकार्य

ब. नेतृत्वकार्य

क. संप्रेषण

ड. दिग्दर्शन

८. गरजांची श्रृंखला/क्रमवारी सिद्धांतानुसार; _____ या मानवाच्या मूलभूत गरजा आहेत.

अ. मानसशास्त्रीय

ब. शारीरिक

क. सामाजिक

ड. आदर-सन्मान

९. _____ यांनी अपेक्षा सिद्धांत विकसित केला आहे.
 अ. व्हिक्टर ब्रूम ब. पीटर ड्रकर
 क. फिलिप कोटलर ड. व्हिक्टर पोर्ट
१०. कार्य प्रभावीपणे करण्यासाठी आवश्यक असणारे ज्ञान आणि _____ म्हणजेच सक्षमता होय..
 अ. मत ब. भावना
 क. कौशल्य ड. पूर्वग्रह
११. _____ म्हणजे पद्धतशीररीत्या नोकऱ्यांचे निर्मूलन/ कपात करण्याची प्रक्रिया होय.
 अ. समाप्ती/काढून टाकणे ब. गच्छंती
 क. राजीनामा ड. आकार कमी करणे/ घटविणे
१२. शिकणारी/बोध घेणारी संस्था ही संकल्पना _____ यांनी प्रचलित केली.
 अ. पीटर सेंज ब. पीटर ड्रकर
 क. कॉलिन सेंज ड. मायकेल डग्लस

ब) खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत हे सांगा: (कोणतेही दहा)

१०

१. पारंपारिक मानव संसाधन व्यवस्थापना अंतर्गत मानव संसाधन धोरणात अलवचिकता असते.
२. मानव संसाधन नियोजन ही एकदाच करावी लागणारीक्रिया आहे.
३. ई-निवड किफायतशीर आणि वेळेची बचत करणारी प्रक्रिया आहे.
४. शिकाऊ/उमेदवारी प्रशिक्षणांतर्गत, भरती झालेली व्यक्ती वरिष्ठ कर्मचाऱ्यांच्या हाताखाली राहून कामाचा अनुभव घेते.
५. कर्मचाऱ्याच्या कार्य विषयक नकारात्मक बाबी विचारात घेऊन केले गेलेले कार्य मूल्यमापन म्हणजेच नकारात्मकता परिणाम होय.
६. उत्तराधिकारी नियोजन प्रक्रिया राबवून कर्मचारी टिकवून ठेवण्याचे धोरण प्रभावीरीत्या आमलात आणता येऊ शकते.
७. प्राप्त परिस्थितीत; अभिप्रेरण दृष्ट्या मानवी संबंध ही संकल्पना प्रभावहीन आहे.
८. नोकरी सुरक्षा आणि नोकरीतील सुरक्षितता हे समानार्थी शब्द आहेत.
९. जेव्हा कर्मचाऱ्यांची वृत्ती उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी अनुकूल असते; तेव्हा त्यांचे मनोबल कमी आहे असे म्हणता येईल.
१०. जनरेशन Y ला सहस्रावधी असेही म्हणतात
११. कामाच्या अतिरेकामुळे कामाचे जीवन संतुलन बिघडते
१२. तंत्रज्ञानाचा अवलंब केल्याने संस्थांचच्या आकारमानात घट होऊ शकते.

प्र.क्र. २ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची व्याख्या सांगून; मानव संसाधन व्यवस्थापनाच्या कार्याची चर्चा करा.
- ब) कार्य पृथःकरण/ विश्लेषण म्हणजे काय? कार्य पृथःकरणचे विविध घटक विशद करा.
- क) निवड म्हणजे काय? निवड प्रक्रियेची थोडक्यात चर्चा करा.

प्र.क्र. ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ) मानव संसाधन विकासाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) कामगिरी मूल्यांकन ही संकल्पना स्पष्ट करा. कामगिरी मूल्यांकना महत्त्व या विषयी चर्चा करा.
- क) उत्तराधिकार नियोजन अंमलबजावणी कशी गरजेची आहे यावर चर्चा करा.

प्र.क्र. ४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ) मानवी संबंध म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व समजावून सांगा.
- ब) कर्मचारी मनोबल काय आहे? मनोबलावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
- क) कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत आरोग्य आणि सुरक्षा विषयक विविध उपाय; यावर चर्चा करा.

प्र.क्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ) संस्थेमध्ये नाविन्यपूर्ण संस्कृती निर्माण होण्याच्या दृष्टीने व्यवस्थापकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आधुनिक काळातील रोजगाराच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.
- क) कर्मचारी सक्षमीकरणाच्या (Empowerment) विविध पद्धती स्पष्ट करा?

प्र.क्र. ५ थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार)

२०

- अ) धोरणात्मक(Strategic) मानव संसाधन व्यवस्थापन
- ब) कामगिरी मूल्यांकनाचे(Performance Appraisal) फायदे
- क) सिद्धांत X आणि सिद्धांत Y
- ड) मार्गदर्शनाची (Coaching) संकल्पना
- ई) आंतरराष्ट्रीय मानव संसाधन पद्धती
- फ) कामाच्या ठिकाणी होणारे लैंगिक शोषण/छळ
